

ІКОНА І ЛІТУРГІЯ

Іштван Іванчо

РІЗДВО

ІКОНА І ЛІТУРГІЯ

Іштван Іванчо

РІЗДВО

Львів
Монастир Монахів Студитського Уставу
Видавничий відділ "Свічадо"
2000

Переклад за виданням: Ivancsó István. Karácsony. –
Nyíredyhaza, 1997.

ББК 86.37-5

УДК 246

I 23

Переклад з угорської о. Ласло Пушкаш
Різдвяний кондак
з грецької переклав Андрій Ясіновський
Художнє оформлення Олена Гижя

На обкладинці використано ікону
«РІЗДВО ХРИСТОВЕ» (сер. XVI ст., с. Трушевичі,
Національний Музей у Львові)

Фотограф Олег Кутянський

Іванчо, Іштван
I 23 Різдво: Серія «Ікона і літургія». — Пер. з угорськ.
о. Л. Пушкаш. — Львів: Свічадо, 2000. — 60 с.
ISBN 966-561-207-7

Розпочинаємо видання серії «Ікона і літургія»
брошурую «Різдво». Глибинну суть цього величного
празника відображає символізм різдвяної ікони, а також
богослужбові тексти, якими молиться Церква в часі
Різдва.

Книга допоможе розкрити зв'язок між літургійною
молитвою та іконою тому, хто прагне глибоко пережити
містерію воплощення у спільній молитві Церкви перед її
іконою.

ББК 86.37-5

I 0403000000-39 Без оголошення
561-2000

© Іштван Іванчо, 1997
© Монастир Монахів Студитського
Уставу, українське видання, 2000

ISBN 966-561-207-7

**МІСЯЦЯ ГРУДНЯ 25,
КОНДАК НА РІЗДВО ХРИСТОВЕ,
ГЛАС 3
З АКРОСТИХОМ
ΤΟΥ ΤΑΠΕΙΝΟΥ ΡΩΜΑΝΟΥ ΥΜΝΟΣ
(смиреного Романа гимн)**

Проіміон

Діва днесь надістотного родить і земля вертеп
неприступному приносить. Ангели з пасти-
рями славословлять, а волхви зо звіздою
подорожують, бо ради нас родилося дитя
нове — предвічний Бог.

1

Вифлеєм відкрив Едем, прийдім погляньмо,
ми знайшли радість у схованці, ходім візьмімо
дарів райських у печері.
Там об'явився корінь ненапоєний, що проріс
пагоном,
там знайшлася криниця невикопана,
з якої давніше жадав пити Давид,
там Діва, що народила Дитя,
відразу втамувала спрагу Адама і Давида.
А тому поспішімо туди, де народилося
дитя нове, предвічний Бог.

2

Батько матері волею своєю став сином,
спаситель дітей, сам дитя, лежав у яслах.
Споглядаючи Його, породілля каже:
«Скажи Мені, дитино, як засіявся і як зродився
Ти в Мені?
Дивлюся на Тебе, Моя утробо, і дивуюсь,

що годую Тебе молоком, хоч і не одружена.
Дивлюся на Тебе серед пеленок
і бачу, що квітка Мого дівочтва запечатана,
бо Ти народився, зберігши та прославивши її,
дитя нове, предвічний Боже.

3

Високий царю, що Тобі до бідних?
Творче небесний, чому прийшов Ти до земних
мешканців?
Чи полюбив Ти печеру, чи уподобав ясла?
І ось немає місця рабі Твоїй у заїзді,
не кажу вже місця, але навіть печери,
бо навіть вона є чужа.
Коли Сара народила немовля,
їй дістався великий наділ землі, а Мені — ані
нори.
Я зайняла печеру, в якій з волі своєї оселився
Ти,
дитя нове, предвічний Бог».

4

Вимовивши тихо ці слова,
і благавши Того, Хто пізнав невидиме,
Вона слухає волхвів, які шукали немовля,
і відразу до них Діва гукнула: «Хто ви?»
А вони їй: «А Ти хто є,
що цього породила?
Хто Твій батько, котра мати народила Тебе,
що Ти стала матір'ю і годувальницею сина без
батька?
Зірку Його побачивши, ми прийшли сюди, бо
з'явилося
дитя нове, предвічний Бог.

5

Ясно нам пояснив Валаам
сене слів, які провістив,
сказавши, що повинна зійти зоря,
зоря, що загасить усі пророцтва й знамення,
зоря, яка вирішить притчі мудреців,
їх розумні слова й загадки,
зоря, що від усіх сяючих зірок
значно яскравіша, бо є творцем усіх зірок,
про яку було наперед написано: від Якова
візьме початок
дитя нове, предвічний Бог».

6

Коли почула Марія ці дивовижні слова,
то схилившись над Тим, Хто з Її лона, припала
до Нього
і, плачучи, сказала: «Велика, дитино,
велика справа, яку Ти Мені вчинив із убогістю
Моєю.
Бо ось волхви знадвору шукають Тебе,
царі Сходу
обличчя Твоє побачити прагнуть
і просять подивитися багаті Твого народу.
Бо дійсно народ Твій є ті, які визнали Тебе,
дитя нове, предвічний Боже.

7

Отже, це народ Твій, дитино, накажи їм
до притулку Твого увійти, щоб побачили
нужденність багату і гідну пошани убогість.
Ти — Моя слава і гордість, тому Я не соромлюся.
Ти — Моя радість, окраса
цього житла й Моя. Кивни, хай вони увійдуть.

Мене не турбує Моя мізерність,
бо Тобою Я володію — скарбом, на який прий-
шли поглянути царі,
бо довідалися царі й волхви, що Ти об'явився,
дитя нове, предвічний Боже».

8

Ісус Христос, наш істинний Бог
Невидимо торкнувся серця своєї матері:
«Уведи, — каже, — тих, яких Я привів словом.
Бо слово Моє сяяло тим, хто шукав Мене.
Воно є зіркою на вигляд,
але силою по духу.
Воно прийшло разом з волхвами, щоб служити
Мені,
і ще стоїть, виконуючи свій обов'язок
своїм промінням вказуючи на місце, де на-
родилося
дитя нове, предвічний Бог.

9

Тепер прийми ж, благочестива, прийми тих,
які прийняли Мене.
Бо Я є поміж ними, ніби у Твоїх обіймах;
Я не віддалився від Тебе і прийшов разом з
ними».
І Вона відчиняє двері, і приймає свиту муд-
реців.
Відкриває двері, сама непроникна
Брама, крізь яку перейшов лише один Христос.
Відкриває двері, сама відкрита,
Ніяк не втративши скарбу чистоти.
Вона відкрила двері, з яких народилися двері
— дитя нове, предвічний Бог.

10

І волхви негайно поспішили до світлиці,
і, глянувши на Христа, затремтіли, бо побачили
Його матір і Її нареченого
і зі страхом сказали: «Чи цей син є без батька?
Як так, Діво, що нареченого
бачимо у цю хвилину в домі Твоєму?
Не мала встиду тяж Твоя,
нехай Твій дім не зганьбиться тим, що Йосиф
перебуває разом з Тобою.
Маєш багато зависників, які вишукують, де
народилося
дитя нове, предвічний Бог».

11

«Нагадаю вам, — сказала Марія волхвам, —
заради чого тримаю Йосифа у домі своєму.
На доказ усім тим, які наговорюють.
Адже він скаже те, що почув про Мою дитину.
У сні бо побачив ангела святого,
який сказав йому, звідки Я зачала.
Вогняне видіння його схвильованого
вночі заспокоїло в його турботах.
Через це зі Мною залишається Йосиф, за-
свідчуючи, що є
дитя нове, предвічний Бог.

12

Промовляє ясно все те, що почув,
звіщає відкрито те, що сам побачив
серед небесних і серед земних:
і серед пастухів, як співали разом із земними
вогняні,

так і серед вас, волхвів, що бігла наперед
зірка, сяючи й показуючи вам дорогу.
А тому, пропустивши вже сказане,
розкажіть нам, що з вами нині сталося,
звідки ви прийшли і як довідалися, що об'я-
вилось
дитя нове, предвічний Бог».

13

Коли таке їм ясна сказала,
світила Сходу до Неї промовили:
«Хочеш знати, звідки ми прийшли сюди?
Із землі халдеїв, де не кажуть: бог богів є
господь,
з Вавилону, де не знають,
Хто є творцем того, що ми шануємо.
Туди прийшла і забрала нас
дитини Твоєї іскра від перського вогню.
Вогонь всепожираючий залишаючи, бачимо
вогонь зрошуючий —
дитя нове, предвічного Бога.

14

Усе є марнота марнот,
але у нас не знайдеться жодного, хто б так
думав.
Одні ж бо вводять в оману, інші є обмануті.
Тому, Діво, дяка плоду Твоєму, через якого ми
звільнилися
не лише від блукань, але й від тягару
усіх тих місць, через які ми перейшли,
невідомих народів, незрозумілих мов,
обходячи землю й досліджуючи її

зі світлом зірки, розпитуючи, де народилося дитя нове, предвічний Бог.

15

І так як ми ще мали оте світло,
то обійшли увесь Єрусалим,
виконуючи належним чином пророцтво,
бо чули, що погрожував Бог розбудити його.
І за світлом обійшли,
бажаючи знайти великий присуд.
Але не знайшли, бо була взята
скинія завіту Його з тим, що було раніше
добром.
Старі справи відійшли, бо обновило все
дитя нове, предвічний Бог».

16

«Так? — спитала вірних волхвів Марія, —
ви обійшли увесь Єрусалим,
оте пророковбивче місто?
І як ви безпечно пройшли через нього, що всім
бажає зла?
Від Ірода, знову, як заховалися,
який супроти закону вбивством дише?»
А вони їй відповідають: «Діво,
ми не ховалися від нього, але обвели його,
зустрічали усіх, запитуючи, де народилося
дитя нове, предвічний Бог».

17

Коли це почула від них Богородиця,
то спитала їх: «Що запитував вас
цар Ірод і фарисеї?»
«Спершу Ірод, потім, як Ти сказала, перші

народу Твого
час появи тієї сяючої тепер
зірки у нас з'ясували.
І довідавшись, ніби не знаючи,
не бажали побачити того, про що хотіли
довідатися,
бо тим, хто шукає, належить подивитися на
дитя нове, предвічного Бога.

18

Думали, що ми дурні, а вони самі нерозумні
і, запитуючи, мовили: Звідки і як ви прибули?
Як пройшли ви стежками невидимими?
Ми ж у них, в свою чергу, про те, що вони добре
знали, запитали:
А як ви колись мандрували через
велику пустелю, яку ви перетнули?
Той, Хто провадив вас з Єгипту,
сам привів нас із Халдеї до себе,
тоді вогняним стовпом, тепер же сяючою
зіркою, —
дитя нове, предвічний Бог.

19

Зірка всюди була нашим проводирем,
як для вас Мойсей, що ніс палицю попереду,
випромінюючи довкола світло богопізнання.
Вас колись нагодувала манна і напоїла скеля,
вас сповнювала надія на Нього.
Його благодаттю підтримувані,
відступити до Персії
чи манівцями подорожувати ми не мали наміру,
а прагнули побачити, поклонитися і прославити
дитя нове, предвічного Бога».

20

Безпомильні волхви таке сказали,
гідна пошани усе запечатала,
а немовля підтвердило почин їх обох,
зберігши після пологів лоно Марії неоск-
верненим,
і, об'являючи волхвам після подорожі
невтомність їхнього духу, як і кроків.
Бо ніхто з них не відчував виснаження,
як не втомився Аввакум, прийшовши до Дани-
їла.
Бо Той, Хто явився пророкам, явився й волхвам
— дитя нове, предвічний Бог.

21

Після усіх цих розповідей
волхви взяли в руки дари і поклонилися
дарові дарів, бальзамові бальзамів.
Золото й миро, та ще й ладан Христові при-
несли,
волаючи: «Прийми дар цей потрійний,
ніби піснь трисвятую серафимів.
І не відкидай його, як жертву Каїна,
але візьми в руки, як приношення Авеля,
заради Тої, що Тебе народила, через яку Ти до
нас прийшов,
дитя нове, предвічний Боже».

22

Непорочна дивиться тепер на нові і сяючі
дари волхвів, які вони тримають у руках,
припадаючи до ніг,
на зірку, що подавала знак, на пастухів, які
співали гімн,

на творця й володаря цього усього і, благаючи, каже:

«Трійцю дарів, дитино, прийнявши,
три благання сповни Тієї, що Тебе породила:
про поліття прошу Тебе,
і про плоди землі, і про тих, що населяють її,
встанови згоду між цими трьома, бо Ти народився від Мене,
дитя нове, предвічний Боже.

23

Бо Я не просто є мати Твоя, милостивий спасителю,
недаремно годую молоком Тебе, Хто дає молоко,
але за всіх Я тебе благаю.
Адже Ти зробив Мене устами і хвалою Мого роду,
бо в Мені має Твоя земля надійний захист, мур і підпору.
На Мене дивляться вигнані з розкоші раю, бо повертаю їх туди назад.
Нехай кожен відчує, що Ти від Мене народився,
дитя нове, предвічний Боже.

24

Спаси світ, спасителю, бо для цього Ти прийшов,
постав усе те, що твоє, бо заради цього Ти засяяв
Мені і волхвам, і всякому створінню.
Дивись, волхви, яким Ти об'явив світло свого обличчя,
припавши Тобі до ніг, підносять дари

корисні, дуже гарні й вишукані.
І Я маю в них потребу, бо мушу скоро
до Єгипту йти, втікати з Тобою і заради Тебе,
Мій проводирю, Мій сину, Мій творче, Мій
обогатителю,
дитя нове, предвічний Боже».

ЗМІСТ

Вступ	3
Богословський контекст	5
Гори і зірка	11
Ангели і пастухи	15
Печера, Богородиця і Немовля	19
Йосиф, пастухи і природа	27
Повитуха, що купає Немовля, Єва і купіль Дитини	33
Три мудреці	37
Закінчення	43
Додаток	45